

*Ksenija Bosnar
Franjo Prot*

Prethodno znanstveno priopćenje

PROCJENA INTENZITETA REAKCIJE NA NASILNO PONAŠANJE TRENERA I SPORTAŠA

1. UVOD

Agresivno ponašanje je dio strategije za dolazak do uspjeha u mnogim sportovima (Guilbert, 2004.). Među sportašima se često smatra dobrodošlim i opravdanim i u obliku brutalnog fizičkog okršaja kada je usmjereno na sportsku pobjedu (Young, 2000.). Nasilje koje se prakticira na borilištima može facilitirati iskazivanje nasilja izvan sportskih terena (Pappas, McKenry i Catlett, 2004.) što se očituje u nepoželjnim ponašanjima kako sportaša tako i sportske publike. Postoje pokušaji trivijaliziranja opasnosti nasilja u sportu i oko sporta, uspoređujući ga s nasilnim svijetom ratova i kriminala (Thirer, 1992.) no, svejedno dominira stav da je nasilje koje okružuje sport problem kojeg treba što prije riješiti (Coakly, 2009.).

U ponašanju sportaša prema treneru, sucima i sportskim funkcionarima postoje stroga pravila i svako nasilno ponašanje bit će strogo kažnjeno. S druge strane, nasilno ponašanje trenera prema sportašu i nasilje među samim sportašima nije tako jasno regulirano i postoje naznake da se često zataškava (Coakly, 2009.). Za potrebe istraživanja tog područja konstruiran je upitnik u kojem se registrira odnos prema nasilnom ponašanju trenera i sportaša. U prvoj primjeni, upitnik je provjeren na uzorku odraslih osoba s iskustvom u sportu.

2. METODE

Upitnik NUS (Nasilje u sportu) se sastoji od četiri čestice u kojima su opisane različite situacije nasilja u odnosima trenera i sportaša. Situacije su opisane tako da slijede događaje koji su se realno dogodili u našoj sredini u bliskoj prošlosti. U prvoj čestici opisana je situacija fizičkog nasilja trenera nad maloljetnom sportašicom. U drugoj čestici je opisana tužba sportaša kadeta da ih psihički i fizički zlostavljaju nešto stariji sportaši. U trećoj čestici je opisana izjava maloljetnih sportašica da su u intimnoj vezi sa svojim trenerom. Četvrta čestica opisuje događaj u kojem je trener vrijeđao sportaša vezano uz njegovu nacionalnost. Opisima situacije pridružena je skala reakcija od sedam stupnjeva, od ignoriranja događaja do najstrože kazne - udaljavanja trenera ili sportaša iz sporta.

Upitnik je provjeren na uzorku 262 muška i 65 ženskih studenata veleučilišnih studija za sportske trenere, u dobi od 18 do 56 godina (s prosjekom od 27.5 godina)

koji se bave s više od 30 različitih sportova. Mjerenje je provedeno anonimno. Frekvencije i postoci odgovora u česticama su utvrđeni za svaki subuzorak zasebno i za ukupni uzorak. Rodne razlike su utvrđene jednofaktorskom multivarijatom analizom varijance.

3. REZULTATI

U Tablicama 2. - 5. nalaze se opisi situacije, te distribucije odgovora u četiri čestice za svaki rod zasebno i za ukupni uzorak. U Tablici 1. nalaze se prosjeci i standardne devijacije rezultata u česticama za ukupni uzorak. Jednofaktorska multivarijatna analiza varijance je pokazala da nema statistički značajne razlike u rezultatima muškaraca i žena, pa se razlike u vrijednostima dva subuzorka trebaju tretirati kao slučajne.

Tablica 1. Aritmetičke sredine (**AS**) i standardne devijacije (**SD**) rezultata u česticama za ukupni uzorak; **Min** označava minimalni a **Max** maksimalni rezultat; **n** je broj ispitanika.

ČESTICA	n	Min	Max	AS	SD
NUS 1-trener	328	2	7	6.03	1.190
NUS 1-sportašica	328	1	6	.26	.904
NUS 2-trener	323	1	7	3.13	2.310
NUS 2-sportaš 1	323	1	7	4.02	2.050
NUS 2-sportaš 2	323	1	7	.53	1.259
NUS 3-trener	322	1	7	6.18	1.572
NUS 3-sportašica	322	1	7	1.15	2.218
NUS 4-trener	329	1	7	4.54	1.550
NUS 4-sportaš	329	1	7	.48	1.210

Najoštriju osudu ponašanja dobio je trener osumnjičen za seksualne odnose s maloljetnim sportašicama (NUS 3). Ukupno 68.6% ispitanika seksualnog bi prijestupnika udaljilo iz sporta. Treba spomenuti da 5% ispitanika ne bi reagiralo na takav događaj, a također da dio ispitanika smatra sportašicu donekle odgovornom za nastalu situaciju. Sljedeća prema rangu je reakcija na fizički nasrtaj na maloljetnu djevojku. Nasilnika bi iz sporta izbacilo 43%, a oštro kaznilo 35% ispitanika. Na događaj ne bi reagirala samo 4 muška ispitanika (1.2%). Ispitanici, polaznici trenerskih studija, pokazali su jaki zaštitnički odnos prema mladim djevojkama – sportašicama.

Tablica 2. Frekvencije (f) i postoci (%) odgovora na situaciju 1, skalnih vrijednosti (SV) 1 do 7 na uzorku muških (M) i ženskih (Ž) veleučilišnih studenata i studentica trenerskih studija.

Situacija 1: Prema pisanju dnevnih novina (a bilo je viđeno i na TV prijenosu), nakon što je jedna njegova igračica izašla iz bazena, vaterpolo trener ju je uhvatio za vrat te odgurnuo, a mlada igračica (15 godina) je umalo pala na pločice bazena. Trener je istu stvar ponovio još jednom, taj put neznatno blaže. Trener ne smatra da je učinio nešto loše i tvrdi da je igračica zaslužila kaznu jer je tri puta isključena tijekom igre.

	SV	M n=262		Ž n=65		UKUPNO n=327	
		f	%	f	%	f	%
To je uobičajena situacija na koju ne treba obraćati posebnu pozornost.	1	-	-	-	-	-	-
To je neugodna situacija no, nije potrebna nikakva reakcija.	2	4	1.5	-	-	4	1.2
To je neugodna situacija i trener zaslužuje opomenu u četiri oka.	3	15	5.7	3	4.6	18	5.4
To je neugodna situacija i sportašica zaslužuje opomenu u četiri oka.	3	13	4.9	6	9.2	19	5.7
To je vrlo neugodna situacija i trener zaslužuje javnu opomenu	4	12	4.5	4	6.2	16	4.8
To je vrlo neugodna situacija i sportašica zaslužuje javnu opomenu	4	-	-	1	1.5	1	.3
To je vrlo neugodna situacija i trener zaslužuje kaznu	5	26	9.8	5	7.7	31	9.4
To je vrlo neugodna situacija i sportašica zaslužuje kaznu	5	2	.8	-	-	2	.6
To je nedopuštena situacija i trenera treba oštro kazniti	6	91	34.3	26	40.0	117	35.3
To je nedopuštena situacija i sportašicu treba oštro kazniti	6	-	-	1	1.5	1	.3
To je potpuno nedopuštena situacija i trenera treba udaljiti iz sporta	7	114	43.0	27	41.5	142	42.9
To je potpuno nedopuštena situacija i sportašicu treba udaljiti iz sporta	7	-	-	-	-	-	-

Tablica 3. Frekvencije (*f*) i postoci (%) odgovora na situaciju 2, skalnih vrijednosti (*SV*) 1 do 7 na uzorku muških (*M*) i ženskih (*Ž*) veleučilišnih studenata i studentica trenerskih studija.

Situacija 2: **Mladi sportaši, pripadnici kadetske reprezentacije novinama su se požalili da ih nešto malo stariji kolege iz reprezentacije fizički i psihički maltretiraju na pripremama. Stariji sportaši su optuženi za vrlo ozbiljna zlostavljanja. Treneri tvrde da ništa nisu primijetili.**

	SV	M n=259		Ž n=63		UKUPNO n=322	
		f	%	f	%	f	%
To je uobičajena situacija na koju ne treba obraćati posebnu pozornost.	1	78	30.1	17	27.0	95	28.5
To je neugodna situacija no nije potrebna nikakva reakcija.	2	15	5.8	2	3.2	17	5.3
To je neugodna situacija i trener zaslužuje opomenu u četiri oka.	3	43	16.6	17	27.0	60	18.6
To je neugodna situacija i sportaš zaslužuje opomenu u četiri oka.	3	48	18.5	12	19.0	60	18.6
To je neugodna situacija i sportaš koji se žalio novinama zaslužuje opomenu u četiri oka.	3	16	6.2	7	11.1	23	7.1
To je vrlo neugodna situacija i trener zaslužuje javnu opomenu	4	36	13.9	3	4.8	39	12.4
To je vrlo neugodna situacija i sportaš zaslužuje javnu opomenu	4	26	10.0	8	11.1	34	10.5
To je neugodna situacija i sportaš koji se žalio novinama zaslužuje javnu opomenu	4	5	1.9	1	1.6	6	1.9
To je vrlo neugodna situacija i trener zaslužuje kaznu	5	42	16.2	5	7.9	47	14.6
To je vrlo neugodna situacija i sportaš zaslužuje kaznu	5	59	22.8	12	19.0	71	22.0
To je neugodna situacija i sportaš koji se žalio novinama zaslužuje kaznu	5	5	1.9	1	1.6	6	1.9
To je nedozvoljena situacija i trenera treba oštro kazniti	6	39	15.1	14	22.2	53	16.4
To je nedozvoljena situacija i sportaša treba oštro kazniti	6	65	25.1	14	22.2	79	24.5
To je neugodna situacija i sportaša koji se žalio novinama treba oštro kazniti	6	1	.4	-	-	1	.3
To je potpuno nedopuštena situacija i trenera treba udaljiti iz sporta	7	6	2.3	5	7.9	11	3.4
To je potpuno nedopuštena situacija i sportaša treba udaljiti iz sporta	7	10	3.9	6	9.5	16	5.0
To je neugodna situacija i sportaša koji se žalio novinama treba udaljiti iz sporta	7	1	.4	-	-	1	.3

Tablica 4. Frekvencije (*f*) i postoci (%) odgovora na situaciju 3, skalnih vrijednosti (*SV*) 1 do 7 na uzorku muških (*M*) i ženskih (*Ž*) polaznika veleučilišnih trenerskih studija.

Situacija 3: Dvije sestre, 15 i 17 godina, optužile su zajedničkog trenera za prisiljavanje na seksualne odnose. Prijavile su ga nakon što su doznale da ima odnose s obadvije. Nakon što je prijava objavljena u medijima, javila se još jedna maloljetna sportašica s istom optužbom. Trener, 39 godina i otac dvoje djece, tvrdi da je to izmišljotina razuzdanih i problematičnih djevojaka i da je apsolutno nevin.

	SV	M n=258		Ž n=64		UKUPNO n=322	
		f	%	f	%	f	%
To je uobičajena situacija na koju ne treba obraćati posebnu pozornost.	1	8	3.2	1	1.6	9	2.8
To je neugodna situacija no nije potrebna nikakva reakcija.	2	6	2.3	1	1.6	7	2.2
To je neugodna situacija i trener zaslužuje opomenu u četiri oka.	3	14	5.4	2	3.1	16	5.0
To je neugodna situacija i sportašica zaslužuje opomenu u četiri oka.	3	13	5.1	4	6.3	17	5.3
To je vrlo neugodna situacija i trener zaslužuje javnu opomenu	4	6	2.3	3	4.7	9	2.8
To je vrlo neugodna situacija i sportašica zaslužuje javnu opomenu	4	2	.8	2	3.1	4	1.2
To je vrlo neugodna situacija i trener zaslužuje kaznu	5	16	6.2	5	7.8	21	6.5
To je vrlo neugodna situacija i sportašica zaslužuje kaznu	5	8	3.1	5	7.8	13	4.0
To je nedopuštena situacija i trenera treba oštro kazniti	6	34	12.8	5	7.8	39	12.1
To je nedopuštena situacija i sportašicu treba oštro kazniti	6	16	5.8	2	3.1	18	5.6
To je potpuno nedopuštena situacija i trenera treba udaljiti iz sporta	7	174	67.7	47	73.4	221	68.6
To je potpuno nedopuštena situacija i sportašicu treba udaljiti iz sporta	7	13	5.1	3	4.7	16	5.0

Najniža procjena težine prijestupa je za nasilje starijih sportaša nad mladima. Čak trećina ispitanika ne bi učinila ništa da takvo ponašanje kazni. Također su niže odabrane kazne za vrijeđanje muškog sportaša (pretpostavljeno odraslog). Premda bi trećina ispitanika oštro kaznila trenera, pa čak i udaljila iz sporta (5.5%), gotovo deset posto ne bi reagiralo na takav događaj, a trećina bi se zadovoljila opomenom.

Moglo bi se zaključiti da su ispitanici pokazali veliki raspon u odabiru reakcija na istu situaciju nasilja, te različite intenzitete reakcija za različita djela. Prva primjena upitnika pokazala je zadovoljavajuće rezultate i može se pretpostaviti da će se pokazati korisnim u daljnjim istraživanjima nasilja u sportu.

Tablica 5. Frekvencije (*f*) i postoci (%) odgovora na situaciju 4, skalnih vrijednosti (*SV*) 1 do 7 na uzorku muških (*M*) i ženskih (*Ž*) veleučilišnih studenata i studentica trenerskih studija.

Situacija 4: **Nakon poraza, trener se pred drugim igračima i upravom obrušio na jednog od igrača nazivajući ga, između ostalog "primitivnim ciganom". Igrač se požalio novinarima jer smatra da nije kriv za poraz i smatra da se trener izživljava na njemu jer je druge nacionalnosti. Trener je izjavio da nije mislio ništa loše i da je igrač preosjetljiv.**

	SV	M n=264		Ž n=65		UKUPNO n=329	
		f	%	f	%	f	%
To je uobičajena situacija na koju ne treba obraćati posebnu pozornost.	1	10	3.8	3	4.6	13	3.9
To je neugodna situacija no nije potrebna nikakva reakcija.	2	14	6.1	2	3.1	16	4.9
To je neugodna situacija i trener zaslužuje opomenu u četiri oka.	3	48	18.3	12	18.5	60	18.2
To je neugodna situacija i sportaš zaslužuje opomenu u četiri oka.	3	12	4.6	6	9.2	18	5.5
To je vrlo neugodna situacija i trener zaslužuje javnu opomenu	4	46	17.5	13	20.0	59	17.9
To je vrlo neugodna situacija i sportaš zaslužuje javnu opomenu	4	5	1.9	2	3.1	7	2.1
To je vrlo neugodna situacija i trener zaslužuje kaznu	5	58	22.1	8	12.3	66	20.1
To je vrlo neugodna situacija i sportaš zaslužuje kaznu	5	3	1.1	-	-	3	.9
To je nedopuštena situacija i trenera treba oštro kazniti	6	75	28.1	22	33.8	97	29.5
To je nedopuštena situacija i sportaša treba oštro kazniti	6	1	.4	-	-	1	.3
To je potpuno nedopuštena situacija i trenera treba udaljiti iz sporta	7	11	4.2	7	10.8	18	5.5
To je potpuno nedopuštena situacija i sportaša treba udaljiti iz sporta	7	1	.4	1	1.5	2	.6

4. LITERATURA

1. Coakley, J. (2009). *Sports in society - Issues and Controversies*. New York: McGraw Hill.
2. Guilbert, S. (2004). Sport and violence: A typological analysis. *International Review for the Sociology of Sport*, 39, 1: 45-55.
3. Pappas, N., McKenry, P. and Catlett, B. (2004). Athlete aggression on the rink and off the ice. *Men and Masculinities* 6: 291-312.
4. Thirer, J. (1993). Aggression. In Singer, R.N., Murphy, M. and Tennant, L.K. (Eds.) *Handbook of research on sport psychology*, New York: MacMillan.
5. Young, K. (2000). Sport and violence. In Coakley, J. and Dunning, E. (Eds.) *Handbook of sport Studies*, London: Sage, 382-407.